

CENTRI CIVILNIH INICIJATIVA
ЦЕНТРИ ЦИВИЛНИХ ИНИЦИЈАТИВА

Agencija za saradnju, edukaciju i razvoj

VOLONTERIZAM – NEDOVOLJNO ISKORIŠTEN POTENCIJAL U ORGANIZACIJAMA CIVILNOG DRUŠTVA

(Septembar 2020.)

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

SADRŽAJ

1.	Uvod	3
2.	Opis metodologije	5
3.	Angažman volontera od strane OCD tokom posljednje dvije godine	6
	Pravna regulativa o volonterizmu u BiH	6
	Volontiranje unutar javnih institucija JLS i u OCD u periodu 2017 – 2019. godina	8
4.	Potrebe za koje su OCD najčešće angažovale volontere tokom posljednje dvije godine	11
	Prosječna starosna dob angažovanih volonera	12
5.	Vrste ugovora koje OCD potpisuju sa volonterima u BiH	14
	Stručno osposobljavanje (pripravnici) / volontiranje (ključne razlike)	15
	Ugovor o djelu – Ugovor o volotiranju (ključne razlike)	16
6.	Problematika sa kojom se OCD susreću tokom angažmana volontera	19
7.	Zaključci i preporuke	21

UVOD

Volonteri i volonterke danas igraju važnu ulogu u dobrobiti i napretku u razvijenim zemljama, zemljama u razvoju i unutar nacionalnih ili drugih programa za humanitarnu pomoć, tehničku saradnju i promociju ljudskih prava, mira i demokratije. Ponos i osnova mnogih nevladinih organizacija, profesionalnih udruženja itd., predstavljaju upravo ljudi koji svoj rad dobrovoljno poklanjaju blagostanju zajednice i društva u kojem egzistiraju. Zajedničko svim volonterima jeste da vjeruju u korist onoga što rade, da se nastoje poboljšati u različitim vještinama, da nastoje biti profesionalniji u onome što rade ili što planiraju raditi u budućnosti, da pokušavaju pronaći sebe u različitim društvenim djelatnostima, itd.

Nekoliko je važnih kriterija koje definišu da li određena aktivnost koju obavljamo spada u tzv. volonterski rad, i to:

- aktivnost preduzeta po slobodnoj volji osobe i uključuje posvećenost vremena i energije radnjama koje donose korist drugima i društvu u cjelini;
- neplaćene aktivnosti (iako može uključivati naknadu troškova koji su direktno povezani sa realizovanim aktivnostima)
- iz neprofitne svrhe, prvenstveno preduzete unutar nevladine organizacije, i zato očigledno nije motivisano materijalnom ili finansijskom dobiti;
- ne koristi se za zamjenu plaćenog zaposlenja.

Volonterskim radom se postiže i lični razvoj: razvija se socijalna svijest, a istovremeno i razvijaju ključne kompetencije i vještine, dajući volonterima veću zapošljivost i unaprijeđujući njihovo aktivnije učešće u društvu. Sa svojim različitim pojavnim oblicima, putem volonterizma se otvaraju mogućnosti za neformalno i informalno obrazovanje, uporedo sa formalnim učenjem i on predstavlja značajan put ka cjeloživotnom učenju. Sve to govori da volonterizam može imati značajnu ulogu u smanjenju nezaposlenosti mladih i dugoročno nezaposlenih, kao i u slučaju olakšavanja ulaska na tržište rada.

Istorija volontiranja u Evropi razlikuje se od zemlje do zemlje. Iako neke zemlje imaju dugogodišnju tradiciju volontiranja, druge države EU tek počinju stvarati vlastitu kulturu dobrovoljnog djelovanja. Prema EU Barometru za 2018. godinu, 31% građana bilo je uključeno u volontiranje u posljednjih godinu dana, što je bilo 6% više u odnosu na provedeno istraživanje 4 godine ranije. Volontiranjem pojedinac sam postaje konkurentiji i kompetetniji, a istraživanja pokazuju kako su dobar primjer zemlje s visokim BDP-om poput Velike Britanije gdje se oko 40% odraslih bavi volontiranjem i na taj način pridonose zajednici.

Generalno, od mjerena do mjerena širom EU zabilježen je opšti porast volonterskog rada, a Evropska komisija kroz različite programe značajno promoviše i pomaže razvoju volonterizma, posebno među mladima (Erasmus +, Evropski volonterki centri, Evropske snage solidarnosti, itd.) Istovremeno, u BiH djeluje više organizacija i mreža koje promovišu volonterizam, ali je činjenica da potencijal volonterizma u OCD nije nedovoljno iskorišten. Ukoliko bi efikasnije ovaj potencijal OCD iskoristile (ne samo mladih volontera, nego i invalidnih lica, te osoba treće dobi), iste bi mogle znatno smanjiti troškove ljudskih resursa.

Kroz ovo istraživanja željeli smo mapirati stanje i uvjeriti se kako većina OCD u BiH ne angažuje volontere u obimu kakvom bi mogli, te da postoji saglasnost na temu da potencijal koji može da pruži razvoj volonterizma niti približno nije iskorišten.

Istina je da smo prvobitno planirali kampanju usmjeriti na „promovisanje volonterizma kao pokreta“, ali je ovo istraživanje i obavljeni razgovori sa OCD u BiH pokazalo da se prethodno moramo usmjeriti na „Promovisanje efikasnije primjene aktuelne pravne regulative o volonterizmu“. Ovo nas vodi ka potrebiiniciranja kod nadležnih institucija da se urade analize efekata zakona o volonterizmu, a koje bi između ostalog obuhvatile analizu pravnih propisa u oblasti finansijskih opterećenja i administrativnih prepreka, formalnog i neformalnog obrazovanja, rada i zapošljavanja, kao i drugih oblasti koje se naknadno definišu kao značajne za unapređenje volontiranja.

Svesni smo i činjenice da se u kontinuitetu mora raditi na izgradnji kapaciteta i pružanju podrške organizacijama civilnog društva, ali i predstavnicima javnog i privatnog sektora u procesima unapređenja i razvoja volontiranja, u vidu pružanja treninga, seminara, konferencija, konsultantskog rada i drugih tipova podrške.

METODOLOGIJA

Metodološki pristup istraživanju pri izradi ovog dokumenta, zasnovan je na dvije ključne faze – primarna istraživačka faza, u okviru koje su prikupljene neophodne informacije i materijali na osnovu upitnika i direktnih kontakata sa predstavnicima organizacija civilnog društva (OCD), kao i pojedinaca volontera koji su sarađivali sa tim OCD, te druge tzv. sekundarne analitičke faze.

Govoreći preciznije o pomenutom upitniku, obratili smo se na adrese preko 60 OCD, uzimajući u obzir da je stepen razvoja tih OCD različit, da su im sjedišta iz različitih krajeva BiH, te da su im sektori u kojima djeluju različiti. Cilj je bio da dobijemo što preciznije i objektivnije odgovore o tome da li su i po kom osnovu angažovali volontere (u skladu sa važećim zakonima o volonterizmu) u periodu 2018-2019. godina, da li su angažovali i volontere treće životne dobi, da li imaju loših iskustava po ovom pitanju (odnos volontera prema radu, nesuglasica sa nadležnim inspekcijsama uslijed angažmana volontera), itd. Na žalost, tek 40-ak OCD se odazvalo našem pozivu, tj. dostavilo povratne informacije.

Dakle, upitnik se sastojao od 7 pitanja, na osnovu kojih smo zaprimili priličan broj ujednačenih odgovora, gdje se odmah mogao izvući zaključak da su OCD bez obzira na stepen svog razvoja u periodu 2018 – 2019. godine jako malo koristile potencijal volonterizma.

Pregled pitanja iz upitnika kakav je proslijeđen organizacijama civilnog društva dat je u nastavku:

1. Da li ste tokom posljednje dvije godine angažovali volontera u skladu sa važećim Zakonom o volontiranju, po bilo kom osnovu (Ulična akcija, administrativne, pravne ili druge usluge, rad na kampanja, itd)?
2. Po kom osnovu (s kojom svrhom) ste angažovali volontera tokom posljednje dvije godine (Ulična akcija, kampanja.....)?
3. Koje životne dobi su bili volonteri koje ste angažovali tokom posljednje dvije godine?
  - 3.1. Ukoliko ste angažovali volontera treće životne dobi, molimo Vas da nam navedete razlog i period njihovog angažmana?
4. Kada angažujete volontera, da li sa njim potpisujete Ugovor o djelu ili Ugovor o volonterizmu (volonterskom angažmanu)?
5. Koji su najveći problemi sa kojima se vaša organizacija susrela prilikom angažmana volontera (ukoliko ste angažovali volontera tokom posljednje dvije godine)?
6. Da li ste imali bilo kakvih nesuglasica sa nadležnim inspekcijsama uslijed angažmana volontera, sa akcentom na nerazumijevanje ili nedorečenost postojećeg Zakona o volonterizmu? Ukoliko je bilo ovakvih primjera molimo Vas da nam ukratko opišete situaciju.
7. Ako imate dobar primjer angažmana volontera (bilo koje životne dobi) molim Vas da nam dostavite kontakt te osobe jer nam je želja da snimimo reportaže (izjave), te da na druge načine pohvalimo ulogu tih pojedinaca, s ciljem promjene svijesti o važnosti volontiranja unutar OCD.

ANGAŽMAN VOLONTERA OD STRANE ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA TOKOM POSLJEDNJE DVIJE GODINE (u skladu sa važećim zakonima o volontiranju)

➤ Pravna regulativa o volonterizmu u BiH

Za početak vratimo se u davnu 1985. godinu kada je Generalna skupština Ujedinjenih nacija bezrezervno podržala pojam volonterizma, tj. te godine je 5. decembar proglašen za Međunarodni dan volontera. Tim povodom usvojena je i Rezolucija i Preporuke o načinima kako zemlje članice i UN mogu i treba da podržavaju volontiranje, te su pokrenute razne inicijative za promovisanje volonterizma.

Tako recimo, Rezolucija Generalne skupštine UN-a (56/38 iz 2002. godine) preporučuje članicama stvaranje „podsticajnih fiskalnih, zakonskih i drugih okvira, uključujući one koji se odnose na organizacije koje se bave volontiranjem“ kroz uvođenje zakonodavstva, poreskih olakšica i subvencija, te olakšavanje uspostavljanja partnerskih odnosa u vezi sa volontiranjem u građanskom društvu.

u Amsterdamu, 15. januara 2001. godine, Internacionalna asocijacija volontera (IYV) je donijela „Opštu deklaraciju o volonterizmu“ kojom se podupire pravo svih žena, muškaraca i djece da se slobodno udružuju u volonterskom radu, bez obzira na svoju kulturnu i etničku pripadnost, vjeroispovjest, pol, zdravstveno stanje, te društveni i ekonomski položaj. Deklaracijom je rečeno i to da je volonterizam jedan od kamena temeljaca civilnoga društva i da bi svi ljudi na svijetu morali imati pravo slobodno stavljati na raspolaganje svoje vrijeme, talenat i energiju drugim pojedincima ili zajednički djelovati, a da pritom ne očekuju novčanu naknadu za svoj rad.

U septembru 2015. godine članice UN su na Samitu održivog razvoja usvojile „Program održivog razvoja do 2030. godine“ koji se sprovodi putem 17 ciljeva održivog razvoja, koji imaju za cilj okončanje siromaštva, borbu protiv nejednakosti i nepravde, zajedno sa zaustavljanjem klimatskih promjena do 2030. godine. Tada je, Generalna skupština UN usvojila Rezoluciju „Integracija volontiranja u mir i razvoj: plan akcije za narednu deceniju i dalje“, koja prepoznaje da volontiranje može biti moćno sredstvo za implementaciju ciljeva održivog razvoja. Integracija volontiranja je dogovorena Planom akcije, koji ima za cilj:

- Jačanje odgovornosti građana za realizaciju Agende održivog razvoja do 2030. godine kroz jačanje građanskog angažmana i omogućavanje okruženja za akciju građana;
- Integriranje volontiranja u strategije implementacije;
- Mjerenje volonterizma kako bi se doprinijelo boljem razumijevanju angažmana ljudi i njihovog blagostanja, podrazumijevajući i nadgledanje realizacije ciljeva održivog razvoja.

Za to vrijeme u Bosni i Hercegovini, govoreći o posljednjih 10 godina, mogli bi reći kako jeste dosta urađeno po pitanju uređenja regulative o volonterizmu, pa i pitanju promocije i davanja značaju pojmu volonter/ka. Međutim, to dosta ne znači da je dovoljno i da nema još mnogo prostora za unaprijeđenje praksi i zakonodavstva kako bi bolje odgovorili na načela prethodno pominjanih (i drugih) rezolucija, deklaracija, programa i preporuka.

Republika Srpska je prvi Zakon o volotiranju donije još 2008. godine, ali je on iz više izvora ocjenjivan kao nepotpun i nedovoljno dobar, pa je Narodna Skupština novi (sveobuhvatniji) [Zakon o volontiranju RS-a](#) usvojila 2013. godine („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 73/08 i 89/13). U Federaciji BiH [Zakon o volontiranju FBiH](#) usvojen je 2012. godine („Službene novine Federacije BiH“, br. 110/12), dok

ostali nivoi vlasti ovu materiju nisu propisali posebnim zakonom. Na državnom nivou bilježimo pokušaj usvajanja „Prijedloga zakona o volonterskim aktivnostima organizovanim od strane udruženja, crkava i vjerskih zajednica i institucija Bosne i Hercegovine“ kojeg je Vijeće ministara BiH utvrdilo 30.12.2015. godine. Međutim ovaj zakon nije podržan u Parlamentarnoj skupštini BiH, a prvenstveno zbog toga što nije dobio podršku institucija Republike Srpske.

Entitetskim zakonima o volontiranju jasno su definisana prava i obaveze volontera, ali i organizatora volontiranja. U FBiH se volontiranjem smatra dobrovoljno ulaganje ličnog vremena, truda, znanja i vještina kojima se bez naknade pružaju usluge ili aktivnosti za opše dobro u Federaciji BiH. U RS-u se volontiranje definiše kao aktivnost od opšteg interesa za Republiku Srpsku kojom se doprinosi poboljšanju kvaliteta života, aktivnom uključivanju građana u društvene procese i razvoju humanijeg i ravnopravnijeg demokratskog društva.

Istovremeno, oba Entitetska zakona o volontiranju definišu kako volontiranje nije:

- a) pružanje usluga ili aktivnosti koje je jedno lice obavezno pružiti drugom licu na osnovu zakona ili drugih propisa,
- b) izvršavanje posebnih obaveza u skladu sa sudskim odlukama i presudama,
- c) pružanje usluga ili aktivnosti uobičajenih u porodičnim, prijateljskim ili susjedskim odnosima,
- d) pružanje usluga ili aktivnosti koje se odnose na besplatno i nepovratno davanje imovine, novca i besplatno davanje na upotrebu pokretne ili nepokretne imovine,
- e) dobrovoljno volontiranje koje je u suprotnosti sa Ustavom i drugim propisima.

Podzakonski akti koje bi izdvojili, a koji su od značaja za efikasno provođenje važećih zakona o volontiranju su:

Federacija BiH	Republika Srpska
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pravilnik o volonterskoj knjižici¹ Federacije BiH; ➤ Pravilnik o Federalnoj nagradi za volontiranje;	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pravilnik o finansiranju mjera i aktivnosti podrške razvoju i promociji volontiranja; ➤ Pravilnik o dodjeli Republičke nagrade za volontiranje²; ➤ Pravilnik o volonterskoj knjižici; ➤ Ispравка Pravilnika o volonterskoj knjižici;

Za razliku od Federacije Bosne i Hercegovine u kojoj je proces dugoročnog planiranja razvoja volonterizma apsolutno izostao, u Republici Srpskoj su od momenta usvajanja Zakona donesene dvije strategije i to: „Strategija za unaprijeđenje i razvoj volontiranja za period 2014 – 2018. godina“, te važeća „Strategija za unaprijeđenje i razvoj volontiranja za period 2019 – 2023. godina³“.

¹ Volonterska knjižica je potvrda kojom se dokumentuju volonterski programi i kompetencije stečene volontiranjem kod organizatora volontiranja.

² Republička nagrada koja se dodjeljuje organizatorima volontiranja sastoji se od plakete i novčanog iznosa u visini od četiri prosječne plate u RS za prethodnu godinu. Republička nagrada koja se dodjeljuje volonterima-pojedincima sastoji se od medalje i novčanog iznosa u visini od dvije prosječne plate u RS za prethodnu godinu.

³ <https://www.vladars.net/sr-SP-Cyril/Vlada/Ministarstva/mpos/Oomladina/Pages/Splash.aspx#collapsible0>

➤ **Volontiranje unutar javnih institucija JLS i u OCD u periodu 2017 – 2019. godina**

Volontiranje organizuje organizator volontiranja, a on po zakonima o volontiranju može biti:

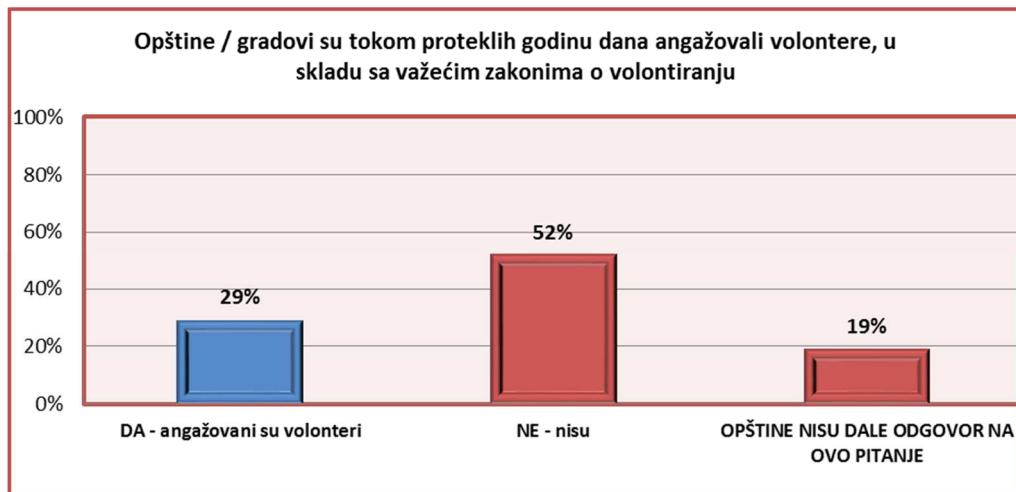
Federacija BiH	Republika Srpska
<p>a) organ uprave, upravna organizacija, organ izvršne vlasti, organ zakonodavne vlasti, ombudsmen, organ sudske vlasti, tužilaštvo, pravobranilaštvo, ustanova za izvršenje krivičnih sankcija, zatvor i organ za prekršaje Federacije, kantona, grada i općine,</p> <p>b) javna ustanova,</p> <p>c) pravno lice registrirano u skladu sa Zakonom o udruženjima i fondacijama Federacije BiH ili Zakonom o udruženjima i fondacijama BiH.</p> <p>Organizator volontiranja mora biti akreditiran od Ministarstva pravde⁴ u skladu sa članom 26.</p> <p>Član 26. kaže:</p> <p>(1) Ministarstvo pravde na zahtjev organizatora volontiranja izdaje akreditaciju za organiziranje dugoročnog volontiranja.</p> <p>(2) Odobrenje iz stava (1) ovog člana izdaje se na pet godina.</p> <p>(3) Organizator volontiranja dužan je Ministarstvu pravde uz zahtjev za akreditaciju za organiziranje dugoročnog volontiranja dostaviti: podatke i dokaze o sebi kao pravnom licu, opis volonterских aktivnosti i usluga koje će obavljati volonteri, podatke o prostoru gdje će se obavljati volontiranje, te opis korisnika.</p> <p>(4) Ministarstvo pravde može za poslove akreditiranja organizatora volontiranja ovlastiti instituciju za evidentiranje volontiranja u skladu sa zakonom.</p> <p>(5) Postupak akreditiranja organizatora volontiranja Ministarstvo pravde uredit će posebnim pravilnikom.</p>	<p>a) svako pravno lice registrovano u skladu sa propisima koji regulišu rad udruženja i fondacija,</p> <p>b) republički organ uprave,</p> <p>c) organ jedinice lokalne samouprave,</p> <p>c) javna ustanova,</p> <p>d) privatna ustanova koja se bavi zdravstvenom zaštitom, obrazovanjem i vaspitanjem,</p> <p>e) vjerska zajednica.</p> <p>Privredno društvo, odnosno javno preduzeće može da bude organizator volontiranja u skladu sa zakonom o volontiranju ako:</p> <p>a) kao organizator angažuje svoje zaposlene kao volontere,</p> <p>b) zaposleni dobrovoljno volontiraju,</p> <p>c) organizuje volontiranje svojih zaposlenih za opšte dobro, odnosno dobro drugog lica na poslovima van djelatnosti i prostorija privrednog društva, odnosno javnog preduzeća i u saradnji sa bilo kojim organizatorom volontiranja</p> <p>d) se obavljanjem volonterskih usluga i aktivnosti ne stiče dobit,</p> <p>e) se volontiranjem ne zamjenjuje rad zaposlenih i drugih radno angažovanih lica u privrednom društvu, odnosno javnom preduzeću i</p> <p>f) se volontiranje obavlja u toku radnog vremena, a radnicima koji žele da učestvuju u volonterskim aktivnostima poslodavac odobri korišćenje plaćenog odsustva za te namjene.</p>

U prvom istraživanju koje smo obavili sredinom 2020. godine željeli smo sagledati koliko su gradsko (opštinske) uprave širom BiH tokom 2018. i 2019. godine i na kojim pozicijama imali volontera, angažovanih u skladu sa važećim Zakonom o volontiranju. Na ovo i druga pitanja koje je obuhvatilo istraživanje pod nazivom „Transparentnost i prakse lokalnih vlasti pri dodjeli javnih prostora, finansiranju i drugim oblicima saradnje sa OCD⁵“ odgovore smo dobili iz 56% lokalnih zajednica u BiH.

⁴ U više navrata kontaktirali smo pisanim putem Federalno ministarstvo pravde i zatražili spisak akreditovanih organizacija za dugoročno volontiranje, ali odgovor nismo dobili. Svaki put pozivali smo se na Zakon o slobodi pristupa informacijama, međutim to nadležnim u Kabinetu ministra nije bilo od značaja.

⁵ https://euresurs-api.page-services.net//Content/Documents/Transparentnost_i_prakse_lokalnih_vlasti_pri_dodjeli_javnih_prostora1604490178423.pdf

Rezultati su pokazali kako je tek 29% opštinskih/gradskih uprava u BiH učestvovalo u angažovanju volontera na godišnjem nivou, u skladu sa važećim entitetskim zakonima o volonterima.

Uglavnom su volonteri (u skladu sa zakonima o volonterizmu) angažovani za potrebe određenih projekata opštinskih javnih ustanova, za potrebe realizacije kulturno-sportskih manifestacija, pomoći osoba sa posebnim potrebama, ekoloških akcija, isl. (Bosansko Grahovo, Šamac, Čajniče, Čitluk, Donji Vakuf, Gračanica, Ljubuški, Prijedor, Trebinje, Travnik, Novi Grad, Goražde, Sarajevo Stari Grad, idr).

Sa druge strane skoro jedna četvrtina ispitanika izbjegla je dati bilo kakvav odgovor / pojašnjenje na ovo pitanje, dok su ostali rekli kako to ne praktikuju⁶.

Istovremeno među onima koji su istakli kako nisu angažovali volontere skoro polovina njih je istakla kako jeste angažovala pojedince na stručno sposobljavanje i kao pripravnike, u skladu sa važećim zakonima o radu, a pri tome (pogrešno) podrazumjevajući kako se i u tim slučajevima radi o angažmanu volontera (primjer su odgovori iz Banja Luke, Busovače, Gornjeg Vakufa – Uskoplja, Hadžića, Novog Travnika, Sarajevo Centar, Tuzla, Vitez, Vogošća, Zenica i drugi).

Naknadno, u odvojenom istraživanju pitali smo organizacije civilnog društva „Da li ste tokom posljednje dvije godine angažovali volontere u skladu sa važećim Zakonom o volontiranju, po bilo kom osnovu (ulična akcija, administrativne, pravne ili druge usluge, rad na kampanji, itd)?“

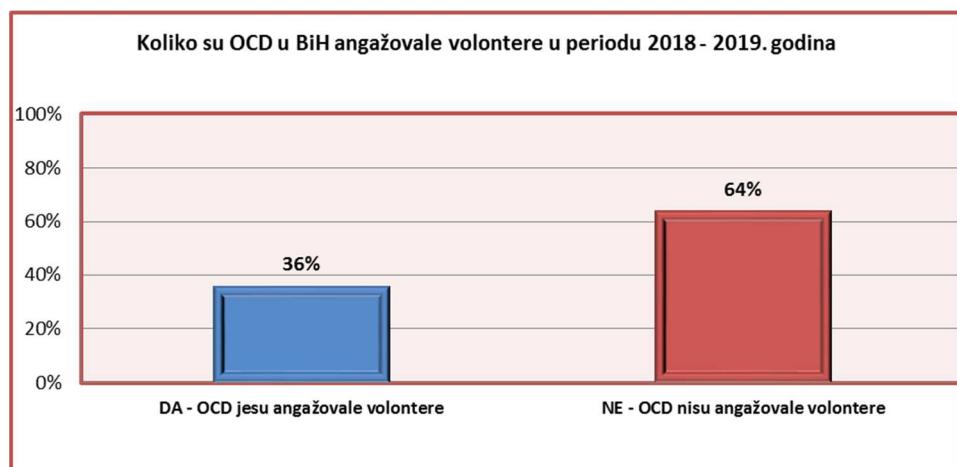
Prije nego prikažemo presjek odgovora zapitali smo se kakav motiv bi trebalo da ima udruženje građana da uključe volontera u svoje aktivnosti, a teorija odgovor na ovo pitanje pruža kroz sljedeće tačke:

- Razvoj bližih veza i uspostavljanje kontakata u zajednici;
- Potencijal za nove ideje i novu energiju;
- Razvoj šire mreže ljudi zainteresiranih za cilj ili misiju organizacije;
- Bolji odnosi s javnošću kroz povećanu vidljivost djelovanja organizacije;

⁶ Bez dodatnih komentara, prenosimo i stav koji smo u pisanom obliku zaprimili iz Gradske uprave Zenice kojim se kaže: „Zakon o volontiranju nije važeći i ne primjenjuje se, a samim tim termin volonter se takođe ne upotrebljava“.

- Dodatne specifične vještine za organizaciju;
- Dodatna podrška i saradnici s kojima se može učiniti više bez povećanja troškova organizacije, a bez iskorištavanja volontera.

Dakle, i pored činjenice da volonteri mogu biti značajna pokretačka snaga razvoja i održivosti svih organizacija civilnog društva, anketa koju je proveo Resursni centar pokazuje da skoro 2/3 OCD sa prostora čitave Bosne i Hercegovine istih nije koristilo usluge volontera u periodu 2018 – 2019. godina.

Sa druge strane među anketiranim OCD su i one koje redovno angažuju volontere, kao što je recimo Transparency International u BiH koji imaju aktivni link putem kojeg se zainteresovani građani za volontiranje u ovoj organizaciji mogu prijaviti tokom čitave godine <https://ti-bih.org/volonteri/>.

Slično djeluju i u Mreži savjeta učenika u BiH, gdje je tokom cijele godine otvoren poziv za članstvo u trenerskom timu, a bilježe da svake godine bude 25-30 novih zainteresovanih za volontiranje u ovoj organizaciji.

Neke od organizacija su u prethodnom periodu daleko više koristile usluge volontira kroz različite programe razmjene i angažmana studenata kroz „studentske prakse“, ali je i toga sve manje posljednjih godina (primjer Centar za zastupanje građanskih interesa).

POTREBE ZA KOJE SU ORGANIZACIJE CIVILNOG DRUŠTVA NAJČEŠĆE ANGAŽOVALE VOLONTERE TOKOM POSLJEDNJE 2 GODINE

Na osnovu pozitivnih primjera onih OCD koje jesu angažovale volontere, u skladu sa važećom regulativom o volontеризму, vidimo da je široka lepeza pomoći i usluga koje su im volonteri pružili. Generalno, četiri su najčešće skupine aktivnosti kroz koje su OCD angažovale volontere:

- Učešće u realizaciji kampanja (ispomoć u organizaciji javnih događaja kao što su okrugli stolova, seminari i konferencije, vođenje PR kampanja);
- Ulične akcije (kreiranje i podjela materijala; anketiranje stanovništva, učešće u realizaciji peticije, druge ulične manifestacija);
- Humanitarne akcije (sakupljanje obuće i odjeće za socijalno ugrožene porodice, kupovina namirnica starijim i iznemoglim licima, podjela humanitarne pomoći, podrška stručnim timovima u Sigurnim kućama u BiH);
- Druge projektne aktivnosti (realizacija kurseva stranih jezika, administrativni poslovi u OCD, unos podataka u baze).

Izdvajajući pozitivan primjer istakli bi Centar za zaštitu životne sredine (CZZS). Iz ove OCD navode da u pravilu volontere angažuju iz redova aktivističke grupe koja kontinuirano djeluje u sklopu organizacije. „Naime, aktivistička grupa ima izuzetno dobar razrađen menadžment u smislu da njom koordiniše jedna od uposlenica CZZS-a, a volonteri su uvijek uključeni u planiranje i realizaciju volonterskih aktivnosti (od kreiranja same ideje, vizuala i metodologije realizacije).

Takođe, isti uživaju punu podršku cijelokupnog osoblja CZZS, imaju i mogućnost korištenja resursa CZZS, te se isti redovno informišu i upućuju na različite aktivnosti edukacije i usavršavanja, a čime se i jača njihova motivacija i angažovanost u organizaciji. Volonteri se posmatraju, vrednuju i podržavaju kao i uposlenike, a sve u skladu sa pozitivnom praksom i preporukama volonterskog menadžmenta. Upravo ovakav pristup omogućio je da u CZZS nemaju komunikacijskih ili drugih problema u odnosu i radu sa volonterima, a pogotovo što u konačnici volonteri maksimalno učestvuju u svim procesima donošenja odluka po pitanju njihovog angažmana u organizaciji“ – poručuju iz CZZS.

U 2017. godini UNDP je sproveo istraživanje socioekonomске percepcije mladih u Bosni i Hercegovini⁷, a koje je u jednom dijelu istraživao i procenat učešća mladih u volonterskim aktivnostima. Istraživanje je pokazalo da je 13,8% mladih učestvovalo u volonterskim aktivnostima u periodu 2016 – 2017. godina. Iako su ti procenti i duplo veći u razvijenim zemljama Evrope, ovaj podatak je tada ukazivao na činjenicu da se procenat učešća mladih u volonterskim aktivnostima kreće uzlaznom putanjom. Prema socioekonomskoj percepciji mladih u Bosni i Hercegovini, koju je objavio UNDP Bosna i Hercegovina u 2017. godini, područja koja su ispitanci obuhvatili, volonterski rad najčešće se sastoji od humanitarnog rada, humanitarne i razvojne pomoći (27,7%), obrazovanje i obuka (21,1%) i kultura i umjetnost (18,7%).

Prema podacima Volonterskog servisa RS, u periodu 2015 – 2018. godina u njihovim bazama podataka našlo se 11.539 volontera koji su tokom tog perioda ostvarili oko 240.000 sati volonterskog rada.

⁷ http://www.ba.undp.org/content/dam/bosnia_and_herzegovina/docs/Publications/Socio-ekonomiske%20percepcije%20mladih%20u%20BiH_BHS_priprema.pdf

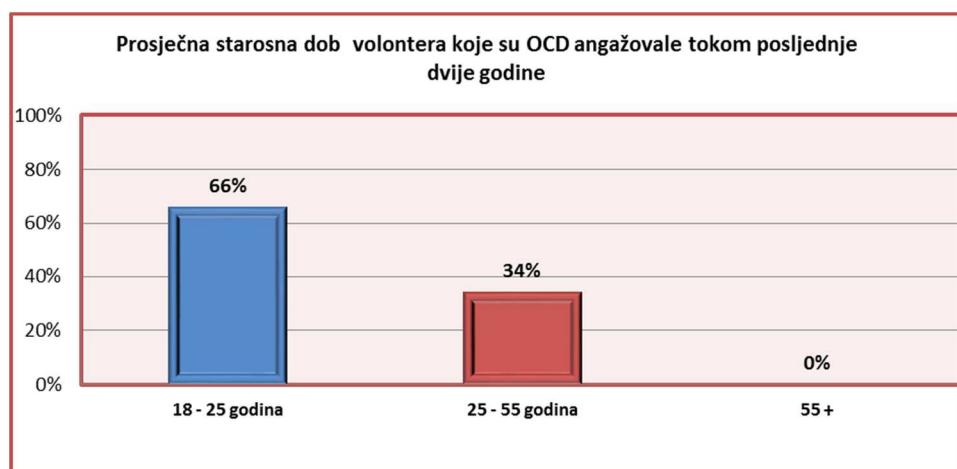
Najčešće su volontirali srednjoškolci koji u volonterskim knjižicama imaju evidentirane kompetencije koje su stekli, a koje im mogu biti preporuka za dalje školovanje ili zaposlenje.

Govoreći specifično o mladima, srednjoškolcima i studentima, važno je napomenuti da u teoriji, a tako bi trebalo da je i u praksi, volontiranje pospješuje društveni kapital, ali ima i ogroman uticaj pri zapošljavanju s obzirom da volontersko iskustvo može predstavljati presudan resurs koji poslodavac prepoznae kod kandidata.

Pored pravne regulative (koju treba usaglasiti na nivou entiteta) činjenica je da trebaju biti razvijeni i drugi instrument javnih politika za podsticanje kulture i prakse volontiranja koje bi u Bosni i Hercegovini trebale provoditi vlasti od lokalnog do državnog nivoa: neformalna edukacija o volontiranju u obrazovnim institucijama, promocija volontiranja kroz mjere rada s mladima kao i mjere rada sa osobama treće životne dobi, jačanje kapaciteta organizatora volontiranja i infrastrukture, mjere koje definiju poreske olakšice i subvencije za OCD koje angažuju volontere, isl.

➤ Prosječna starosna dob angažovanih volontera

Istraživanje Resursnog centra je pokazalo da su, u prosjeku, angažovani volonteri u OCD tokom posljedne dvije godine bili u starosnoj dobi između 18 i 30 godina. Iz OCD naglašavaju kako se tu uglavnom radi o mladima koji nakon završetka srednje škole žele afirmaciju u određenoj oblasti, kao i usavršavanje tehnika organizacije događaja, dok je i onih koje učešće privuče oblast (sektor) u kojoj OCD djeluje (ekologija, obrazovanje, socijalna politika). Ipak, mogli bi zaključiti kako je među volonterima najveći broj studenata različitog profila.

Posebno smo istraživali i koliko su OCD angažovali volontere treće životne dobi (osobe iznad 60 godina), a odgovori su pokazali kako je takvih primjera vrlo malo u BiH. Preciznije, niti jedna OCD nije rekla kako je imala angažovanih volontera iznad 60 godina (u posljedne dvije godine), dok je više njih naznačilo kako nemaju ta ograničenje, nego jednostavno nisu imali zainteresovanih lica te starosne dobi.

Činjenica je da i programi kroz koje su OCD angažovale volontere nisu povoljni (poslovi više prikladni studentima i mlađim osobama), tj. nisu usmjereni za osobe u trećoj životnoj dobi, a sa druge strane u BiH je generalno vrlo malo popularizovano ovo pitanje, pa je interes starijih osoba da volontiraju u OCD

mali. Sa tim u vezi nameće se potreba izrade različitih programa podrške volontiranja u lokalnoj zajednici i šire koji bi doprinijeli unapređenju međugeneracijske solidarnosti, olakšicama i subvencijama za OCD koje angažuju volontere, razvoju međunarodnih volonterskih programa, smanjenju rizika socijalne isključenosti građana, te učešću privatnog sektora u procesima unapređenja i razvoja volontiranja.

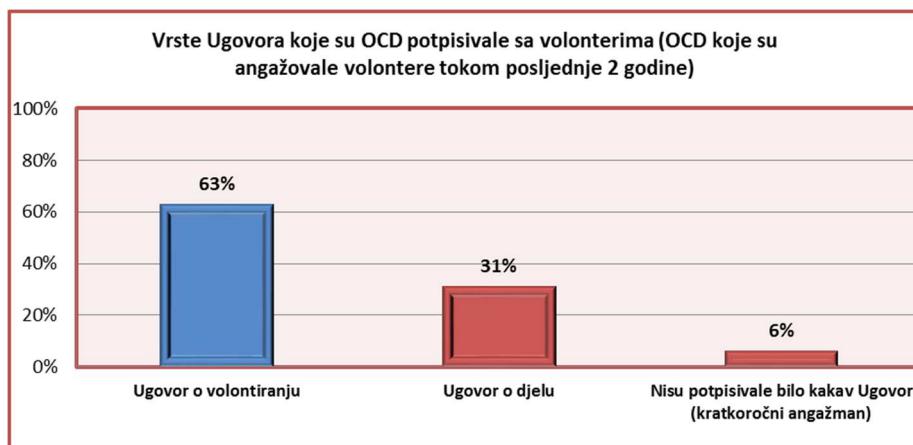
Zakonodavstvo u BiH ne ograničava gornju starosnu dob volontera, ali posebno obraća pažnju na angažman maloljetnih volontera, tj. starijih maloljetnika u dobi između 15 i 18. godina, na način:

Federacija BiH	Republika Srpska
<p>Član 5.</p> <p>Volonter je, u skladu sa odredbama ovog zakona, fizičko lice sa poslovnom sposobnošću ili umanjenom poslovnom sposobnošću koje volontira u Federaciji BiH.</p> <p>Maloljetni volonter je lice od 15 do 18 godina na koje se primjenjuju posebni principi zaštite maloljetnih volontera u skladu sa članom 11. ovog zakona.</p>	<p>Član 8.</p> <p>Volonter može biti svako fizičko lice starije od 15 godina koje u Republici obavlja volonterske usluge u skladu sa ovim zakonom.</p> <p>Maloljetni volonter je lice od 15 do 18 godina na koje se primjenjuju posebni principi zaštite maloljetnih volontera u skladu sa članom 16. ovog zakona.</p>
<p>Član 11.</p> <p>(1) Maloljetno lice (u dalnjem tekstu: maloljetni volonter) sa navršenih 15 godina i starije maloljetno lice može sklopiti ugovor o volontiranju i volontirati samo uz pisano saglasnost zakonskog zastupnika.</p> <p>(2) Maloljetni volonter može volontirati isključivo na aktivnostima u skladu sa svojim uzrastom, fizičkim, psihičkim i moralnim stepenom razvoja i vještinama koje ne predstavljaju rizik za njegovo zdravlje, razvoj i uspjeh u izvršavanju školskih obaveza.</p> <p>(3) Maloljetni volonter ne može volontirati na naročito teškim fizičkim poslovima, na radovima pod vodom ili pod zemljom, kao i na drugim poslovima koji bi mogli predstavljati povećan rizik za njihov život, zdravlje, psihofizički razvoj, spolni integritet i izvršenje školskih obaveza.</p> <p>(4) Volontiranje maloljetnog volontera obavlja se uz obavezni nadzor organizatora volontiranja.</p> <p>(5) Licima mlađim od 18 godina zabranjeno je volontiranje od 23 do 7 sati narednog dana.</p> <p>(6) Organizator volontiranja mora posebnu pažnju posvetiti zaštiti dobrobiti i zdravlja maloljetnih volontera.</p> <p>(7) Maloljetni volonter ne smije obavljati dugoročno volontiranje.</p> <p>(8) Maloljetni volonter ima sva prava volontera određena ovim zakonom.</p>	<p>Član 16.</p> <p>(1) Na maloljetne volontere pri obavljanju volontiranja primjenjuju se propisi koji se odnose na zaštitu ovih lica na radu.</p> <p>(2) Maloljetni volonteri mogu volontirati samo uz zaključen ugovor o volontiranju u pisanoj formi i uz pismenu saglasnost zakonskog zastupnika, osim ako je organizator volontiranja vaspitno - obrazovna ustanova.</p> <p>(3) Maloljetni volonter može volontirati isključivo na aktivnostima u skladu sa svojim uzrastom, fizičkim i psihičkim stepenom razvoja i vještinama koje ne predstavljaju rizik za njegovo zdravlje, razvoj i uspjeh u izvršavanju školskih obaveza.</p> <p>(4) Volontiranje maloljetnog volontera obavlja se uz obvezan nadzor organizatora volontiranja.</p> <p>(5) Maloljetni volonter ne može volontirati na teškim fizičkim poslovima, na radovima koji se obavljaju pod vodom ili pod zemljom, kao i na drugim poslovima koji bi mogli predstavljati povećan rizik za njihov život, zdravlje, psihofizički razvoj, polni integritet i izvršenje školskih obaveza.</p> <p>(6) Licima mlađim od 18 godina zabranjeno je volontiranje od 20.00 časova do 07.00 časova narednog dana.</p> <p>(7) Organizator volontiranja dužan je posvetiti posebnu pažnju zaštiti zdravlja i dobrobiti maloljetnih volontera.</p> <p>(8) Maloljetni volonter ima sva prava volontera određena ovim zakonom.</p>

VRSTE UGOVORA KOJE OCD POTPISUJU SA VOLONTERIMA U BIH

Podsjetimo, u pominjenom istraživanju koje smo proveli među lokalnim zajednicama u BiH, skoro polovina ispitanika poistovjetila je angažman volontera sa angažmanom pojedinaca na stručno osposobljavanje ili kao pripravnika, u skladu sa važećim zakonima o radu. Dakle, prava osoba na stručnom usavršavanju (pripravnika) nisu ista kao prava osoba koja se angažuju po zakonima o volonterizmu, osim što se u oba slučaja kaže da su te osobe angažovane bez zasnivanja radnog odnosa.

Kada govorimo o OCD podaci su pokazali kako su skoro 2/3 OCD potpisivale ugovore o volontiranju sa angažovanim pojedincima. Pri tome, primjeri iz dobijenih odgovora govore kako su volonterski sati pažljivo bilježeni, uz isticanje da se angažman završavao dodjeljivanjem potvrde o volontiranju sa detaljnim opisom poslova na koje je volonter bio angažovan.

Generalno, prakse su prilično različite, ali je i regulativa po pitanju ugovora o volontiranju neujednačena u entitetskim zakonima - u FBIH je obavezno da se sa volonterom potpiše ugovor, a u RS-u je opcionalno, tj. neobavezno ali poželjno.

Primjera radi, Mreža savjeta / vijeća učenika (mreSVUBiH) u BiH ima praksu da sa posebno istaknutim volonterima potpisujemo Ugovore o stipendiranju. Ti volonteri imaju nešto više obaveza od ostatka volonterskog tima, jer je neophodno da određeno vrijeme provode u kancelariji i na treninzima koje organizuje mreSVUBiH.

Praksa Fondacije CURE je da sa osobama koje duže volontiraju potpišu ugovor o dugoročnom volontiranju⁸, dok su ugovore o djelu isključivo zaključivali prilikom pokrivanja putnih troškova ukoliko ih volonterke/i imaju radi dolaska na aktivnosti Fondacije, a kojima prisustvuju dobrovoljno bez naknada.

Centar za zaštitu životne sredine za svoje volontere prilikom njihovog angažmana obezbjeđuje, a u skladu sa potrebama aktivnosti, osvježenje, ishranu i prevoz. Kako se ovi troškovi direktno plaćaju od strane organizacije, ne bude potrebe za potpisivanjem Ugovora o volontiranju, a radi definisanja isplate troškova nastalih tokom volontiranja. Itd.

⁸ Volontiranje duže od 240 sati u najmanje tri mjeseca bez prekida, u skladu sa zakonima o volontiranju.

➤ Stručno osposobljavanje (pripravnički staž) / volontiranje (ključne razlike)

Vratimo se sada na važeće zakonodavstvo u BiH i odgovore koje smo dobili iz lokalnih zajednica, gdje se poistovjećivao pojam pripravnika i volontera. Zakon o radu Federacije BiH⁹ (Službene novine FBiH br. 26/16 i 89/18) propisuje da ako je stručni ispit ili radno iskustvo utvrđeno zakonom ili pravilnikom o radu uslov za obavljanje poslova određenog zanimanja, poslodavac može lice koje je završilo školovanje za takvo zanimanje primiti na stručno osposobljavanje bez zasnivanja radnog odnosa. Radi stručnog osposobljavanja za samostalan rad, poslodavac može zaključiti ugovor o radu sa pripravnikom. Ugovor o radu sa pripravnikom zaključuje se na određeno vrijeme, a najduže godinu dana, ako zakonom nije drugačije određeno. Vrijeme stručnog osposobljavanja računa se u pripravnički staž i radno iskustvo utvrđeno kao uslov za rad u određenom zanimanju i može trajati najduže onoliko vremena koliko traje pripravnički staž.

A isti zakon kaže i da „za vrijeme obavljanja pripravničkog staža pripravnik ima pravo na 70% plate utvrđene za poslove za koje se osposobljava“. Pri tome, poslodavac i pripravnik mogu se dogоворити i o većem iznosu plate.

Dakle, glavna razlika je u tome što je po zakonima o volontiranju osnovna odlika volontiranja „besplatnost“. Kao što smo rekli u Federaciji BiH se ugovor o volontiranju zaključuje u pisanom obliku prije početka volontiranja i to je obaveza, dok je u RS je opcionala mogućnost. Ugovorom volonter i organizator volontiranja ugovaraju međusobna prava i obaveze, te specifičnosti potrebne za pojedinačnu volontersku aktivnost ili pružanje pojedine volonterske usluge. Novčane naknade za volontera ne smatraju se dohotkom u smislu Zakona o porezu na dohodak Federacije BiH. Volonter ne može volontiranje uslovjavati ispunjenjem neke usluge (davanja, činjenja, propuštanja ili trpljenja) ili stjecanjem imovine, novčane naknade ili koristi. Novčanom naknadom ili imovinskom koristi za volontere ne smatraju se sljedeće novčane naknade troškova volontiranja:

- računom potvrđene novčane naknade isplaćene za plaćanje radne odjeće, opreme i predmeta za zaštitu potrebnih za volontiranje;
- novčane naknade isplaćene u svrhu troškova putovanja, smještaja i ishrane koji nastanu u vezi s volontiranjem;
- računom potvrđene novčane naknade isplaćene u svrhu troškova ishrane, zbrinjavanja i obuke životinje u vlasništvu volontera koja sudjeluje u aktivnostima volontiranja;
- novčane naknade isplaćene u svrhu plaćanja medicinskih usluga i cjepiva primljenih u svrhu obavljanja volontiranja;
- novčane naknade isplaćene za troškove obuke izvan školskog sistema potrebne za volontiranje;
- računom potvrđene novčane naknade isplaćene u svrhu troškova koji nastanu u vezi s izvršavanjem volonterskih usluga i aktivnosti;
- novčane naknade isplaćene za premije osiguranja volontera za slučaj smrti, tjelesne ozljede ili profesionalne bolesti tokom volontiranja, odnosno novčane naknade u svrhu osiguranja odgovornosti za štetu nastalu kod organizatora volontiranja ili treće osobe;
- džeparac za putovanja isplaćen volonterima, uz uslovda iznos džeparca ne prelazi iznos od 75% dnevnice propisane za državne službenike;

⁹ Radi kraćeg pregleda zadržaćemo se na dijelovima Zakona o radu Federacije BiH, uz napomenu da su ovdje pomenute odredbe su skoro identične i u Zakonu o radu Republike Srpske (poglavlje 12, članovi 48, 49. i 50).

- novčana naknada isplaćena za pribavljanje dokumenata ili plaćanje administrativnih taksi nužnih za omogućavanje volontiranja;
- isplaćeni novčani iznosi dobitnicima nagrade za volontiranje.

Da zaključimo, evidentno postoji različito razumijevanje pojma volonter, gdje se definicija volonterizma kod mnogih završava na tome da osoba nešto radi, a da nije zasnovan radni odnos. Razumijemo i to da u BiH postoji očigledno veći interes pojedinaca za stručnim osposobljavanje i pripravničkim radom čiji angažman pravno dozvoljavaju aktulani entitetski zakoni o radu i tu činjenicu treba da poštujemo.

Ali i da naglasimo, te osobe ne možemo nazvati istinskim volonterima, jer volonterstvo je u potpunosti bazirano na slobodnoj volji jedne individue zainteresovane da pruža volonterske usluge.

Postoje različite definicije volontiranja, ali opšte prihvaćena je ona da volontiranje obuhvata ulaganje osobnog vremena te truda, znanja i vještina kojima se obavljaju usluge ili aktivnosti za dobrobit druge osobe ili za zajedničku dobrobit. Dakle, aktivan volonter može biti i mlađi čovjek i uposlenik i lice treće dobi koje je u penziji. Dok se sa druge strane, pripravnikom smatra lice sa završenom srednjom ili višom školom, odnosno fakultetom koje prvi put zasniva radni odnos u tom zanimanju, a koje je prema zakonu, obavezno položiti stručni ispit ili mu je za rad u zanimanju potrebno prethodno radno iskustvo.

➤ **Ugovor o djelu / Ugovor o volontiranju (ključne razlike)**

Na kraju, kada je riječ o OCD, 2/3 OCD je istakla kako za potrebe povremenog angažmana volontera praktikuje potpisivanje „volunteerskih ugovora“, a skoro jedna trećine „ugovora o djelu“.

Definišimo prvo ugovore o djelu. Ugovor o djelu je predviđen i regulisan zakonima o obligacionim odnosima. Njime se angažuje osoba koja će raditi konkretni posao koji se može okarakterisati kao „djelo“, i to u konkretnom roku, podrazumjevajući da naručitelj u ove svrhe vodeći se sistematizacijom radnih mjeseta ne može angažirati svoje radnike.

Ako se bilo kom radniku konkretni posao nalazi u ugovoru o radu kao opis njegovog redovnog posla, angažovanje druge osobe za takav posao po ugovoru o djelu bi se smatrao spornim u slučaju kontrole.

Ovdje je stoga riječ o angažmanima na „pomoćnim“ poslovima, kao na primjer za izradu nekog djela/proizvoda pomoću mehaničkog ili nekog drugog rada, za izradu ili popravku određene stvari, za izradu određenih analiza, studija, elaborata, biznis planova i slično.

Izvođač je potpuno samostalan što se tiče načina izvođenja posla i njegove organizacije. To bi značilo da se poslovi ugovoreni na ovakav način mogu obavljati bilo gdje: na terenu, u mjestu prebivališta izvođača, na nekom trećem mjestu, a sve u zavisnosti od prirode posla.

Prilikom potpisivanja ovih ugovora dogovora se bruto ili neto iznos naknade. Obaveza naručitelja je da plati porezne obaveze za ovakav angažman, a obaveza izvođača je da koristi svoje znanje, potencijal i talent da se posao završio u zadanom roku.

Bitna napomena: Primjera radi, ugovorom definisana bruto naknada u iznosu od npr. 1000 KM uključuje neto naknadu izvođača plus poreze i doprinose. Na ugovorenou neto nakadu u iznosu od 1000 KM je potrebno obračunati poreze i doprinose koji „padaju“ na teret isplatioca.

Kada je riječ o ugovorima o volontiranju tu smo već pominjali određene odredbe, a u nastavku ćemo predstaviti sve članove iz Entitetskih zakona o volontiranju koje definišu to pitanje. Razlika je očigledna, a posebno naglašavamo onu kako je osnovna odlika volontiranja „besplatnost“ i da u ovom slučaju naručitelj nema obavezu da plati porezne obaveze za ovakav angažman.

Federacija BiH	Republika Srpska
<p>Član 20. (Ugovor o volontiranju)</p> <p>(1) Ugovor o volontiranju zaključuje se u pisanim oblicima prije početka volontiranja.</p> <p>(2) Ugovorom o volontiranju volonter i organizator volontiranja ugovaraju međusobna prava i obaveze i specifičnosti potrebne za pojedinačnu volontersku aktivnost ili pružanje pojedine volonterske usluge.</p> <p>(3) Ugovor o volontiranju može imati potpis i drugih ugovornih strana koje imaju posebne interese za specifični oblik volontiranja.</p> <p>(4) Prava na novčane naknade iz člana 14. definiraju se ugovorom o volontiranju.</p> <p>(5) Novčane naknade iz člana 14. ne smatraju se dohotkom u smislu Zakona o porezu na dohodak Federacije BiH.</p> <p>Član 21. (Sadržaj ugovora o volontiranju)</p> <p>(1) Ugovor o volontiranju sadrži podatke o:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) ugovornim stranama, te mjestu njihovog prebivališta, odnosno sjedišta, b) mjestu volontiranja i vremenu trajanja volontiranja, c) volonterskim aktivnostima ili uslugama koje će obavljati, d) pravima i obavezama volontera, e) pravima i obavezama organizatora volontiranja, f) obuci za volontiranje, g) troškovima u vezi sa volontiranjem i načinu njihove nadoknade, h) načinu osiguranja ugovorenih prava volontera, i) obliku prestanka ugovora o volontiranju. <p>(2) Ugovor o volontiranju sadržavat će i podatke važne za pojedini posebni oblik volontiranja u određenom periodu ili na određenom mjestu.</p> <p>Član 35. (Primjena općih propisa obligacionog prava)</p> <p>Na odnose iz ugovora o volontiranju koji nisu uređeni ovim zakonom supsidijarno se primjenjuju opći propisi obligacionog¹⁰ prava.</p>	<p>Član 17.</p> <p>(1) Odnosi između volontera i organizatora volontiranja mogu se urediti ugovorom o volontiranju koji se zaključuje se u pisanoj formi.</p> <p>(2) Pisana forma zaključivanja ugovora i stalni nadzor organizatora volontiranja pri obavljanju volonterskih aktivnosti obavezan je:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) prilikom angažovanja maloljetnog volontera sa navršenih 15 do 18 godina, b) kada volonter to zahtijeva, c) kada je korisnik volontiranja dijete, lice sa invaliditetom, lice sa teškoćama u razvoju, staro i nemoćno lice, bolesno lice ili lice koje je potpuno ili djelimično lišeno radne sposobnosti. <p>(3) Prilikom zaključivanja ugovora o volontiranju sa licima iz stava 2. tačka c) ovog člana volonteri su dužni organizatoru volontiranja dostaviti ovjerenu izjavu kojom potvrđuju da im nisu izrečene kazne i mjere bezbjednosti navedene u članu 14.t. a) i b) ovog zakona.</p> <p>(4) Zaključivanjem ugovora o volontiranju ne gube se prava na osnovu nezaposlenosti ili zaposlenosti.</p> <p>Član 18.</p> <p>1) Ugovor o volontiranju obvezno sadrži podatke o:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) ugovornim stranama, mjestu njihovog prebivališta, odnosno sjedišta, te ove podatke o zakonskom zastupniku, ako se radi o maloljetnom volonteru, b) mjestu volontiranja i vremenu trajanja volontiranja, c) volonterskim aktivnostima ili uslugama koje će obavljati, d) pismenoj saglasnosti zakonskog zastupnika ako se radi o maloljetnom volonteru, e) troškovima u vezi sa vršenjem volonterskog rada i načinu njihove naknade, f) načinu nadzora volontera od strane organizatora volontiranja, ako se radi o maloljetnom volonteru ili ako su korisnici volontiranja lica navedena u članu 13. stav 2. ovog zakona i

¹⁰ Primjer: Volonter koji za vrijeme volontiranja namjerno ili iz krajnje nepažnje uzrokuje štetu korisnicima volontiranja, organizatoru volontiranja ili trećim licima dužan je nadoknaditi štetu u skladu sa općim propisima obligacionog prava (Federalni zakon o volontiranju, član 31. stav 1).

	<p>g) posebnim pravima i obavezama volontera.</p> <p>(2) Ugovor o volonterskom radu može da sadrži i druge specifične elemente bitne za pojedine oblike volontiranja.</p> <p>Član 19.</p> <p>Na odnose iz ugovora o volontiranju koji nisu uređeni ovim zakonom primjenjivaće se propisi kojima se uređuju obligacioni odnosi.</p>
--	---

Za kraj ovog dijela predstavimo i šta čine tzv. „principi besplatnosti volontiranja“, po Zakonu o volontiranju Federacije BiH, član 14:

- (1) Volonter ne može volontiranje uvjetovati ispunjenjem neke usluge (davanje, činjenje, propuštanje ili trpljenje) ili sticanjem imovine, novčane naknade ili koristi.
- (2) Novčanom naknadom ili imovinskom koristi za volontera se smatraju se sljedeće novčane naknade troškova volontiranja:
  - a) računom potvrđene novčane naknade isplaćene za plaćanje radne odjeće, opreme i predmeta za zaštitu potrebnih za volontiranje,
  - b) novčane naknade isplaćene u svrhu troškova putovanja, smještaja i ishrane koji nastanu u vezi sa volontiranjem,
  - c) računom potvrđene novčane naknade isplaćene u svrhu troškova ishrane, zbrinjavanja i obuke životinje u vlasništvu volontera koja učestvuje u aktivnostima volontiranja,
  - d) novčane naknade isplaćene u svrhu plaćanja medicinskih usluga i vakcina primljenih u svrhu obavljanja volontiranja,
  - e) novčane naknade isplaćene za troškove obuke van školskog sistema potrebne za volontiranje,
  - f) računom potvrđene novčane naknade isplaćene u svrhu troškova koji nastanu u vezi sa izvršavanjem volonterskih usluga i aktivnosti,
  - g) novčane naknade isplaćene za premije osiguranja volontera za slučaj smrti, fizičke povrede ili profesionalne bolesti tokom volontiranja, odnosno novčane naknade u svrhu osiguranja odgovornosti za štetu nastalu kod organizatora volontiranja ili trećeg lica,
  - h) džeparac za putovanja isplaćen volonterima, uz uvjet da iznos džeparca ne prelazi iznos od 75% dnevnice propisane za državne službenike,
  - i) novčana naknada isplaćena za pribavljanje dokumenata ili plaćanje administrativnih taksi nužnih za omogućavanje volontiranja,
  - j) isplaćeni novčani iznosi dobitnicima specijalnih nagrada za volontiranje.

Skoro identične odredbe po ovom pitanju definiše Zakon o volontiranju RS u svom članu 25.

PROBLEMATIKA SA KOJOM SE OCD SUSREĆU TOKOM ANGAŽMANA VOLONTERA

Jedno od pitanja ankete koju je proveo Resursni centar bilo je sljedeće: „Koji su najveći problemi sa kojima se vaša organizacija susrela prilikom angažmana volontera (ukoliko ste angažovali volontere tokom posljednje dvije godine)?“

Činjenica je da je većina OCD odgovorila kako nije imala većih problema po ovom pitanju i kako se pokazalo da su volonteri i volonterke osobe koje žele promjene na bolje i koji žele da pomognu ljudima kojima je pomoći i potrebna.

Ipak, izdvojili bi određene probleme sa kojim su se susretale neke od organizacija tokom svog dugogodišnjeg rada:

- „Nismo imali administrativnih problema. Više je bilo problematično pitanje kako aktivnije uključiti volontera iz inostranstva zbog jezičke barijere“ – Helsinski parlament građana Banja Luka.
- “Najveći problem jeste pronaći volontera koji žele da rade sa visoko rizičnom grupom djece, kao što su djeca iz porodica koje su proživjele nasilje, zanemarenom djecom i slično, te kako pronaći novac za volonterski angažman“ – Fondacija lokalne demokratije, Sarajevo.
- “Najveći problem je svijest društva o volonterizma, ali i neuređenost zakonskih propisa. Nažalost, volonterizam još uvijek nije dobio na značaju u našem društvu, pa tako ni mladi ljudi kao ni poduzetnici ne cijene dovoljno iskustvo koje se stječe volontiranjem i ne pridaju mu dovoljno pažnje“ – LINK Mostar .
- “Poteškoće jesu studentske obaveze jer u vrijeme kada studentima imaju svoje obaveze prema fakultetu nisu u potpunosti prisutni u radu organizacije“ – mreSVU BiH.
- “Relativno mali odziv volontera na javni oglas za obavljanje dvomjesečne stručne prakse u organizacijama civilnog društva i javnim institucijama, uprkos činjenici da je stažiranje bilo plaćeno iz projektnih sredstava“ – UDAS RS.
- “Nedovoljno dobro zakonsko rješenje” - primjer je pokušaj da se po Zakonu o volontiranju angažuju praktikanti, ali na kraju je jedina opcija bio angažmana po Ugovoru o djelu (Zakonu o obligacionim odnosima) – NVO “Nešto više”, Sarajevo.

Anketirane OCD koje su tokom posljednje dvije godine angažovale volontere jednoglasno su istakle činjenicu da tokom ovog perioda (2018. i 2019. godine), ali i prethodnog, nisu imali bilo kakvih problema ili nesuglasica sa nadležnim inspekcijskim organima - govoreći o pitanju angažmana volontera u skladu sa aktuelnom regulativom i praksom potpisivanja volonterskih ugovora.

Za kraj navedimo i neke od konkretnih komentara ili bolje reći preporuke od par OCD koje su u proteklom periodu angažovale volontere i koje kroz svoje stavove žele unaprijediti stanje u ovoj oblasti, tj. pomoći da u budućnosti probudimo veći interes pojedinaca za volonterskim angažmanom u OCD širom BiH.

- **NVO “Nesto Više”, Sarajevo:** “Ova OCD je više fokusirana na internship ili sticanje iskustva. Kad samo radili sa USAID na istraživanju kako je najbolje angažovati interne ili praktikante, pokazalo se da je zakon o volontiranju jako loš za to, te smo se odlučili za angažman kroz ugovor o djelu, što i danas radimo. Mislimo da bi istraživanje trebali umjeriti i na volontera koji dolaze iz inostranstva kod nas, jer su i oni jako važan resurs za razvoj OCD-a. Istovremeno papirologija za angažmana stranih volontera je predimenzionirana, skupa i zahtjevna”.
- **Centar za humanu politiku Doboј (CHP):** “Bez prevelikog iskustva u primjeni, čini nam se da postojeće zakonske odredbe omogućavaju angažovanje volontera i zadovoljavanje državnog (entitetskog), civilnog i privatnog volonterskog interesa. Smatramo da je sadašnji koncept volonterizma preuzak i da bi ga trebalo redefinisati u smislu da obuhvati sav neplaćeni civilni aktivizam pojedinaca i organizacija, da se, osim civilnih organizacija, uspostavi register civilnih aktivista, da civilni aktivisti, osim neplaćenog rada, imaju mogućnost da njihov rad bude finansiran, sufinansiran i na drugi način stimulisan i slično”.
- **LINK Mostar:** “Smatramo da je od izuzetne važnosti da država prepozna značaj volontiranja te podrži nevladine organizacije koje nemaju mogućnost finansiranja troškova volontera”.
- **Fondacija za socijalno uključivanje u BiH:** “Činjenica jeste da smo od 2015. godine akreditovani od strane Ministarstva pravde za organizovanje dugoročnog volontiranja, u skladu sa članom 26. Zakona o volontiranju FBiH. Uzimajući u obzir portfolio projekata u prethodnom periodu i raspoloživo finansiranje u tom momentu, nismo bili u mogućnosti budžetirati poziciju volontera na projektnim aktivnostima (shodno Zakonu o volontiranju FBiH i obavezama koje proističu iz Zakona o radu). Namjera nam je to izmjeniti, ukoliko budemo imali priliku. Podržavamo nastojanja da se doprinesete boljoj sinhronizaciji ova dva zakona, s ciljem kvalitetnije primjenu”.

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Ovim istraživanjem nemamo ambiciju da pružimo odgovore na sve probleme koji se odnose na temu istraživanja, nego se nastoji prije svega otvoriti javni dijalogički prostor s ciljem sistematizacije i unapređenja regulative, te snažnijeg uključenja svih potencijalnih organizatora volontiranja u afirmaciju i promociju volonterizma kako mladim, tako osobama treće životne dobi, pa sve do angažmana inostranih volontera.

- ✚ Iako je prošlo 7 (FBiH), odnosno 8 godina (RS), od usvajanja Entitetskih zakona o volonterizmu uočava se nedostatak kvalitativnih analiza koje dubinski istražuju dobre prakse i nedostatke po pitanju vrednovanja, promocije, te kvalitete postojeće regulative o volonterizmu u BiH.

Potrebno je da nadležna ministarstva (Ministarstvo pravde Federacije BiH i Ministarstvo porodice omladine i sporta planiraju u 2021. godini izradu i realizuju tzv. „analizu efekata zakona o volontiranju i pratećih podzakonskih akata“ (ex-post – analiza koja prati realizaciju propisa i nastale efekte tokom provođenja).

- ✚ Za razliku od Federacije Bosne i Hercegovine u kojoj je proces dugoročnog planiranja razvoja volonterizma absolutno izostao, u Republici Srpskoj su od momenta usvajanja Zakona donesene dvije strategije i to: „Strategija za unaprijeđenje i razvoj volontiranja za period 2014 – 2018. godina“, te važeća „Strategija za unaprijeđenje i razvoj volontiranja za period 2019 – 2023. godina“.

Smatramo da nadležne institucije u Fedeferaciji BiH trebaju konačno ući u proces izrade sveobuhvatne Strategije razvoja volonterizma, dok je za Republiku Srpsku bitno da se organizacije civilnog društva aktivno uključe u praćenje implementacije plana aktivnosti za realizaciju Strategije 2019 – 2023. godina.

- ✚ Niti 1/3 opštinskih/gradskih uprava u BiH (71%) nije tokom posljednje dvije godine angažovalo volontere, u skladu sa važećim entitetskim zakonima o volonterima. Pri tome, kod predstavnika lokalnih vlasti postoji veliko nerazumjevanje pojma „volonter“ i poistovjećivanje istog sa pojmovima „pripravnik“ i „stručno usavršavanje osobe“, na način kako to definišu entitetski zakoni o radu.

S obzirom da je volonterizam pokret koji umogome može pomoći organizatorima volontiranja (među koje spadaju i jedinice lokalne samouprave - JLS), ali i samim volonterima koji na taj način stiču nova znanja i kompetencije preporuka je da JLS daleko glasnije promovišu volonterizam, društvenu korist, i sve ono što pružaju postojeći zakoni o volontiranju.

Ohrabrujemo jedinice lokalne samouprave da izrade lokalne volonterske politike/programe kojima bi se utvrdili prioriteti i mjeru za unapređenje i razvoj volontiranja na nivou njihove opštine / grada.

- ✚ **Istovremeno, i pored činjenice da volonteri mogu biti značajna pokretačka snaga razvoja i održivosti svih organizacija civilnog društva, anketa koju je proveo Resursni centar pokazuje da skoro 2/3 OCD u BiH nije koristilo usluge volontera u periodu 2018 – 2019. godina.**

S obzirom da volontarizam može značajno pomoći organizacijama civilnog društva, po pitanju smanjenja troškova njihovog rada i jačanju održivosti, OCD bi morale pored promocije volontarizma iskoristiti postojeće mreže i redovno razmjenjivati iskustava i prakse, a na osnovu toga uvidjeti sve nedostatke postojeće regulative o volontarizmu, inicirati adekvatne izmjene i dopune, inicirati donošenja poticajnih programa i planova za volontere svih životnih dobi, isl.

Od izuzetne važnosti je da nadležne institucije (od lokalnog do državnog nivoa) prepoznaju značaj volontiranja, te podrže OCD koje nemaju mogućnost finansiranja troškova volontera.

- ✚ **Angažovani volontari u OCD tokom posljednje dvije godine bili u starosnoj dobi između 18 i 30 godina. Iz OCD naglašavaju kako se tu uglavnom radi o mladima koji nakon završetka srednje škole žele afirmaciju u određenoj oblasti, kao i usavršavanje tehnika organizacije događaja, dok je i onih koje učešće privuče oblast (sektor) u kojoj OCD djeluje (ekologija, obrazovanje, socijalna politika).**

Istovremeno, istraživali smo i koliko su OCD angažovali volontere treće životne dobi (osobe iznad 60 godina), a odgovori su pokazali kako je takvih primjera vrlo malo u BiH.

Potrebno je da vlasti u BiH na svim nivoima unaprijede i podrže postojeće procese promocije unapređenja međugeneracijske solidarnosti, tako da se starija lica angažuju kao volontari koji svojim dugogodišnjim iskustvima i znanjima mogu doprinijeti kvalitetu volonterskih programa (u OCD, javnim institucijama i drugim organizatorima volontiranja). Istovremeno, neophodno je podržati veći angažman volontera u programima podrške i pomoći starijim licima.

- ✚ **Anketirane OCD koje su tokom posljednje dvije godine angažovale volontere jednoglasno su istakle činjenicu da tokom perioda 2018 -2019. godine, ali i prethodnog, nisu imali bilo kakvih problema ili nesuglasica sa nadležnim inspekcijama - govoreći o pitanju angažmana volontera u skladu sa aktuelnom regulativom i praksom potpisivanja volonterskih ugovora.**

Ovo pitanje moglo bi biti dio dodatne šire rasprave, a svakako neizostavan segment pri potencijalnim izradama analiza efekata pravne regulative o volontarizmu.

- ✚ **Ukrštanjem podataka koje smo dobili iz jedinica lokalne samouprave i OCD iz BiH možemo zaključiti kako u mnogim segmentima ima razlitog tumačenja pojma i značaja volontarizma.**

Smatramo da OCD trebaju biti inicijatori održavanja konferencija i stručnih seminara u oblasti volontiranja, na kojima bi okupili reprezentativne predstavnike zakonom definisanih organizatora volontiranja (OCD, predstavnici javnog i privatnog sektora, predstavnici JLS...) u cilju razmjene praksi i iskustava, te dolaženja do kompromisnih zaključaka za unaprijeđenje stanja u ovoj oblasti.

CCI : Denis Telić, denis@ccibh.org ; GSM: +387.63.396.525

ACED: Duško Vučić, d.vucic@aced.ba; GSM: +387.65.51 1 .029

Ovaj dokument je napravljena uz finansijsku podršku Evropske unije. Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruženja CCI i ACED i ne odražava nužno stavove Evropske unije.